

Проект «Симболон»: «Хороший лектор мусить бути дослідником»

ВАРВАРА ХОЛОДНА

22 ТРАВНЯ 2019

Із Людмилою Ващук та Стефанією Демчук, засновницями Громадської організації «Симболон. Центр середньовічних і ранньомодерних студій», ми говорили про відчуття місії, особливості лекторської роботи й розвінчування міфів.

– Що спонукало вас створити «Симболон»?

Людмила Ващук: Ми думали про якийсь такий проект, незалежно одна від одної, ще під час навчання в аспірантурі. Остаточно взялися за його втілення після того, як захистили кандидатські дисертації: я про ранньомодерну Францію, Стефанія – про ранньомодерні Нідерланди. Стефанія тоді вже працювала в КНУ імені Тараса Шевченка, а я була провідним науковим співробітником в одному з архівів – ЦДАЗУ. Активно писала статті зі своєї теми, але розуміла, що в нашому інфопросторі більше можливостей для істориків-україністів: є такі проекти як «Історична правда», «Україна модерна», «Historians.in.ua». Проте вони самі створили для себе ці можливості, а ми – ні!

Було питання, куди нам податися з нашими темами. Справді виникало почуття непотрібності цієї конкретної спеціалізації. Я відчувала, що це не тільки моє враження – імовірно, це навіть суспільний стереотип: навіщо вам історія середніх віків, яка є в ній практична потреба? А цієї потреби ніби й не було; я зараз іноді жартую, що ми самі собі створили роботу. І собі, й іншим людям, які теж, з одного боку, були романтиками й любили свої теми, а з іншого – не зовсім розуміли, що далі.

Стефанія Демчук: На мою думку, людина завжди прагне мати місію, відчувати, що те, що вона робить, цікаве й важливе не тільки їй. «Симболон» якраз і дав це відчуття місії. У його межах ми поєднуємо читання лекцій і написання популярних текстів із науковою роботою – досліджуємо джерела, вивчаємо літературу, а потім намагаємося синтезувати напрацьоване, щоб поділитися ним, зробити щось цікаве для широкої аудиторії. Показати, що це нормально: жити в Україні й досліджувати історію якоїсь іншої країни. Такий погляд за межі свого, знайомого, робить людей більш терпимими до інших, причетними до світу.

– І цю місію ви втілюєте поза стінами навчальних закладів.

Л. В.: Так, «Симболон» – це науковий, але цілковито позауніверситетський проект. Його роблять дослідники, проте без потужного ресурсу будь-якого університету.

С. Д.: І це означає більше свободи, але й повну відповідальність.

Л. В.: Наші лектори й автори самі обирають те, про що їм цікаво розповідати. Ми, звісно, намагаємося дотримуватися хронологічних і географічних меж. Проте ще не траплялося, щоб ми сказали комусь не писати статті на певну тему чи, навпаки, написати якийсь конкретний

текст. Адже коли людина зацікавлена тим, що робить, то її матеріал буде цікавий. Хіба, як редактори, ми все-таки стежимо за якістю текстів.

Відмінність від університету, звісно, не тільки в тематиці. Викладачі, які читають курси в навчальних закладах, більш застраховані: у них є предмет, є студенти, які так чи інакше ходитимуть на лекції, бо потрібно здати залік чи іспит. Коли ж науковець читає відкриту популярну лекцію, то усвідомлює: якщо він покаже поганий результат, слухачі просто вдруге не придуть. На лекціях «Симболону» збираються дорослі, начитані люди, які хочуть знань і розуміють якість, – і вони не миритимуться з халтурою.

Спільнота спроможна зробити більше, ніж окремі самотні дослідники.

С. Д.: Ще одним нашим пріоритетом було об'єднати вчених. В Україні насправді мало людей, які досліджують Середньовіччя і Ренесанс у Західній Європі, але вони ще й розпорошені, не знають одне одного. Іноді зустрічаються на конференціях – але це трапляється раз, двічі на рік, коли вдається поєднати це з робочим графіком. Ми хотіли об'єднати цих людей у спільноту. І виявилось, що до цієї спільноти багато хто прагне долучитися. Так легше провадити дослідження, адже ти одразу отримуєш відгук на свою роботу. Це те, чого нам самим часто бракувало. Ми, звісно, публікуємось у фахових журналах, але там бракує діалогу: тексти йдуть у світ, а відповіді на них нема. «Симболон» же – це не лише лекції і тексти. Це – мережа спеціалістів: тепер ми їх знаємо і можемо когось порадити, коли до нас звертаються, шукаючи людину, яка працює з тою чи іншою темою.

Зростання зацікавленості Середньовіччям, якої ще три-чотири роки тому в Україні ми не спостерігали, теж показує, що разом ми сильніші. Спільнота спроможна зробити більше, ніж окремі самотні дослідники.

– У вас є відчуття, що ви робите Середньовіччя моднішим?

Л. В.: Ви знаєте, є. По-перше, нас ідентифікують. Коли ми, наприклад, звертаємось до науковців із різноманітних установ і з різних куточків України з пропозицією співпраці, вони впізнають «Симболон». А по-друге, ще наприкінці 2017 року (а ми діємо з жовтня 2017) дуже бракувало науково-популярних лекцій і текстів. Тоді був справді відчутний голод спілкування з колегами, дефіцит публічних заходів. А сьогодні медієвісти і ранньомодерники помітно

активізувалися.

С. Д.: Приємно, що це стало не тільки модно. Популяризація Середньовіччя приносить плоди: стає більше готових вступати до університету, щоб стати медієвістом, адже виникає значно менше питань про те, що там роблять. Усі-бо знають: є отакі теми, отакі джерела, отакий фах.

Л. В.: З одного боку, ми прагнемо об'єднати дослідників. З другого, активізувати людей, щоб вони знали, що можуть піти на лекцію, почитати доступну статтю тощо. А з третього, залучаємо майстрів і реконструкторів, розповідаючи про їхні проекти. Наприклад, ми робили інтерв'ю з івано-франківською «Середньовічною корабельнею»; з Валентином Колонтаєм, майстром, який виготовляє пергамент; з кравчиною та реконструкторкою Наталею Скорняковою; з Анею Васильченко засновницею ансамблю «Kings & Beggars», що грає середньовічну музику; з мистецтвознавцями з Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків.

– У межах «Симболону» ви й дослідниці, і лекторки. Як поєднуються ці іпостасі?

Л. В.: Як на мене, хороший лектор мусить бути дослідником. Людина може бути вправним оратором, прочитати одну-дві лекції. Проте якщо їй нічого сказати, то це скоро помітять і колеги, і слухачі.

С. Д.: Люди є дуже різні. Хтось більше цікавиться читанням лекцій, і він, звісно, занурюватиметься в літературу, але віддаватиме перевагу розповіданню, а не дослідженню. Хтось – навпаки. Є ті, кому цікаво і досліджувати, і розповідати. Однак треба знати одне слово, щоб із науковця не перетворитися суто на лектора. Це слово – «ні», і ним іноді доводиться відповідати на різні пропозиції. Дослідникові час від часу потрібно повертатись у свою мушлю, щоб там попрацювати, помірнувати, вкласти думки в голову, щоб ними далі ділитися. Бо ми бачили, як науковці ставали тими, кого називають публічними інтелектуалами, і на цьому їхня наукова кар'єра завершувалася. Вони не відмовляли постійним пропозиціям побути в комісії тут, посудити там, піти на радіо чи телебачення – а коли цього забагато, просто немає часу щось напрацювати. І слово «ні», мені здається, ми вчимося говорити частіше, ніж раніше. І це завдяки «Симболону».

**Треба прийняти, що ти людина, можеш щось випустити
чи забути.**

– Які історії вам подобається розповідати?

С. Д.: Мені приємно розвіювати стереотипи щодо нідерландських художників, особливо про ті речовини, які начебто вживав Босх. Подобається пояснювати, як це було природно, і бачити здивування слухачів.

А щодо харчування улюблена тема – це спеції в середньовічній кухні. Людям здається, що тоді їли м'ясо, смажене на вогні, може, якусь кашу і все. Мені ж подобається показувати, наскільки багатшою тогочасна кухня була навіть за сучасну, які різноманітні приправи тоді вживали, як вигадливо поєднували смаки. І, звісно, про пов'язаний із цим застільний етикет. Часто думають, що на столі просто стояло м'ясо, його брали руками, а руки витирали об скатертину чи об сусіда. Це, мабуть, якраз найпоширеніші міфи, і я не втрачаю задоволення, коли щоразу їх розвінчую.

– Справді, Середньовіччя – це період, про який є чимало хибних стереотипів. Чи часто вам доводиться їх розвіювати і як на це реагують слухачі?

Л. В.: До нас на лекції приходять чимало підготованих людей. Вони можуть не бути істориками, але цікавляться цими темами, багато читають, зокрема й англomовну літературу, і ставлять дуже конкретні запитання. Стефанія вміє в таких випадках швидко реагувати, а от я, навіть коли відповідь доволі явна, можу розгубитись і не згадати, що її знаю. Так трапляється, але це момент, який ми зрозуміли та проговорили: треба прийняти, що ти людина, можеш щось випустити чи забути. І не варто соромитися сказати: «У мене є хороша книжка на цю тему. Можу її вам порадити».

С. Д.: Коли ми розповідали школярам про те, як у Середньовіччі виготовляли книжки, виявилось, що вони знають про це навіть більше, ніж деякі студенти, особливо у тому, що стосується хімії. Мене спитали, наприклад: отой зелений колір, яка його хімічна формула? Добре, що я ґрунтовно підійшла до підготовки лекції і тоді пам'ятала. Але було дивно, бо мало хто занурюється у такі деталі.

Л. В.: А з іншого боку, є люди, які загалом цікавляться, але прочитали одну книжку з теми, а вона була не дуже якісна. На сторінці «Симболону», наприклад, колись виникла дискусія щодо періодизації Ренесансу, хоча він має загально визнані, зафіксовані межі. Тоді ще долучилися інші підписники, які нас підтримали. Проте ту людину так і не вдалося переконати. А що вже казати про суперечки на тему «милися чи не милися».

С. Д.: Чи про пояси вірності. Мені здавалося, більш-менш відомо, що це містифікація, але

виявилось, що стереотип все ще існує. І це змінюється дуже повільно: ми не знімаємо голлівудських фільмів, і вплив на аудиторію в нас обмежений. Тому є потреба говорити потроху й постійно.

Л. В.: Варто ще й розуміти, чому так трапляється. Я зазвичай починаю готувати лекцію з дослідження джерел, з роботи з матеріалом. Проте згодом звертаюся до Google і шукаю, що на цю тему є в доступі. Це начебто науково-популярний матеріал, але наукою там часто й не пахне: одні й ті самі штампи, переписані зі статті у статтю. Цікаво, що коли вбити в пошук щось схоже, але французькою чи англійською, то результати будуть зовсім інші. І після такої процедури стає зрозуміло, чому люди, приходячи на лекції, реагують саме так і ставлять саме такі запитання. Історики мають можливість це змінити.

ВАРВАРА ХОЛОДНА

22 ТРАВНЯ 2019

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**